

VI. INFORMACJE

1. Kolejne (61.) spotkanie duszpasterzy służby liturgicznej

W dniach 16-17 listopada 2009 r. w Domu Rekolekcyjno-Formacyjnym na Warszawskich Bielanych odbyło się 61. spotkanie duszpasterzy służby liturgicznej. Tematem spotkania była *Integralna formacja członków służby liturgicznej*. Po powitaniu uczestników w kaplicy i modlitwie w ciągu dnia pierwsza część nosiła tytuł „Wzrastać w latach, mądrości i łasce”. W ramach tej części wygłoszono następujące referaty: ks. dr Mariusz Szmajdziński ze Skierniewic, „*Jezus wzrastał w latach, mądrości i łasce*” – *refleksje biblijne*, ks. dr Paweł Cembrowicz z Wrocławia, *Znaczenie przyjmowania sakramentów w całościowym rozwoju człowieka – wskazania liturgiczne* i ks. dr Marek Dziewiecki z Radomia, *Człowiek wzrasta w latach, mądrości i łasce – uwagi teologiczne i psychologiczne*. Po referatach była dyskusja.

Po przerwie obiadowej mowa była o pomocach do formacji służby liturgicznej. Najpierw były świadectwa rodziców ministrantów n.t. *Wpływ posługiwania w liturgii na rozwój dziecka. Radości i trudności w pełnieniu służby przy ołtarzu przez dzieci*.

Następnie ks. dr Stanisław Szczepaniec z Krakowa omówił przesłane projekty znaczków, książeczek, plansz i dyplomów oraz dokonał wprowadzenia do dyskusji w czasie pracy w grupach. Zadaniem tej pracy było określenie wymagań, jakie należy postawić członkom służby liturgicznej w kolejnych latach ich formacji, a także rozeznanie, jakie pomoce są najbardziej potrzebne dzieciom, młodzieży i dorosłym w ich duchowym wzrastaniu.

Uczestnicy spotkania brali udział w Eucharystii pod przewodnictwem bpa Stefana Cichego z Legnicy z homilią bpa Grzegorza Balcerka z Poznania.

Po kolacji miał miejsce krąg: komunikaty, sprawozdania, planowanie, rozmowa.

W kolejnym dniu spotkania, we wtorek, 16 listopada, Eucharystii z jutrznią przewodniczył bp Stefan Cichy. Po śniadaniu odbyło się podsumowanie pracy w grupach. Prowadzący spotkania przedstawili relacje i była nad nimi dyskusja.

Ostatnia część spotkania poświęcona była omówieniu zaangażowania członków służby liturgicznej w życie parafii. Marian Adamski (Poznań) i Damian Gruchlik (Katowice) mieli dwugłos n. t. *Apostolstwo członków służby liturgicznej w życiu rodzinnym, szkolnym, koleżeńskim, parafialnym*. Po nich ks. dr Marek Kluwak (diecezja legnicka) przedstawił *Stan prac nad księgą „Obrzędy błogosławieństw służby liturgicznej”*. Po dyskusji nastąpiło podsumowanie i zakończenie obrad.

2. Drugie poszerzone wydanie Mszału rzymskiego dla diecezji polskich

Ze względu na wyczerpanie nakładu Mszału z 1986 r. i przedłużające się prace nad opracowaniem polskiego przekładu *Missale Romanum 2002/2008* Wydawnictwo Pallottinum w Poznaniu opublikowało drugie poszerzone wydanie *Mszału rzymskiego dla diecezji polskich*. W wydaniu tym znajduje się *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego z 2002 r.* oraz wszystkie własne teksty o świętych od 2 stycznia do 31 grudnia, które znajdowały się w dotychczasowym Mszale i w drugim poszerzonym

jego dodatku. Część zawierająca teksty własne o świętych ma trochę mniejszą czcionkę a teksty biograficzne o świętych wydrukowano czarnym (a nie jak dotąd czerwonym) kolorem. Papier ma bielszy kolor, a całość mszału ma mniejszą wagę. Od początku grudnia 2009 r. mszał ten będzie w sprzedaży.

3. Watykańskie wydanie „*Compendium Eucharisticum*”

W adhortacji apostolskiej *Sacramentum caritatis* papież Benedykt XVI zapowiedział: „Pod kierunkiem właściwych dykasterii będzie opublikowane *Kompendium* zbierające teksty zawarte w *Katechizmie Kościoła katolickiego*, a mianowicie: modlitwy, wyjaśnienia modlitw eucharystycznych *Mszału* oraz wszystko, cokolwiek jeszcze może się okazać użyteczne dla poprawnego pojmowania, sprawowania oraz adorowania sakramentu Ołtarza“. *Kompendium* to ukazało się pod koniec października 2009 r. w języku łacińskim w Wydawnictwie Watykańskim.

Dzieło to składa się z trzech części. W pierwszej znajdują się teksty doktrynalne będące wyrazem teologii (dekrety Soboru Trydenckiego, Watykańskiego II oraz wybrane dokumenty papieskie, dokumenty kongregacji i wybór tekstów *Katechizmu Kościoła Katolickiego*). Druga część *Kompendium* zawiera teksty *Ordo Missae* zarówno z *Mszału* bł. Jana XXIII, jak i obecnego *Mszału Rzymskiego*. Na trzecią część składają się teksty związane z kultem eucharystycznym.

Kompendium, jak zaznacza we wstępie kardynał Canizeres Llovera, ma być formą vademecum dla kapłanów, osób konsekrowanych i ludzi świeckich.

4. Kolejne sympozjum nt. rytu nadzwyczajnego w Rzymie

W dniach 16-18 października 2009 r. z okazji drugiej rocznicy wejścia w życie motu proprio „*Summorum Pontificum*“ Stowarzyszenie „*Giovani e Tradizione*” (Młodzież i tradycja) oraz Stowarzyszenie „*Amicizia sacerdotale Summorum Pontificum*” (Przyjaźń Kapłańska *Summorum Pontificum*) zorganizowały w Rzymie sympozjum na temat: „*Summorum Pontificum* wielki dar dla całego Kościoła”.

Bp Athanasius Schneider, biskup pomocniczy z Karagandy w Kazachstanie przedstawił w swoim wykładzie sakralność i piękno liturgii według Ojców Kościoła. Bp Schneider jest autorem książki *Pan Jezus* – myśli biskupa z centralnej Azji na temat Komunii św. wydanej w kilku językach, w tym także w j. polskim.

Historyk Roberto de Mattei, profesor historii Kościoła i chrześcijaństwa w „Europejskim Uniwersytecie Rzymskim“, zajął się sprawą katolicyzacji i rzymskości liturgii. Kolejnymi referentami byli specjaliści od sztuki i muzyki: opat Michael John Zielinski, wiceprezydent Papieskiej Komisji dla Dóbr Kulturalnych Kościoła mówił o sztuce sakralnej w służbie liturgii katolickiej, a ks. Valentino Miserachs-Grau, przewodniczący Papieskiego Instytutu Muzyki Sakralnej, referował zagadnienie muzyka sakralna w służbie liturgii katolickiej. Z kolei o. Stefano M. Manelli, założyciel i minister generalny Franciszkanów Niepokalanej, mówił o znaczeniu motu proprio „*Summorum Pontificum*“ dla wzrostu życia zakonnego. Na końcu emerytowany dziekan Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego, prał. Brunero Gherardini, w obecności Sekretarza Komisji „*Ecclesia Dei*“ prał. Guido Pozzo, mówił o „hermeneutyce kontynuacji”.

Na zakończenie spotkania w niedzielę, dnia 18 października w kaplicy Najświętszego Sakramentu w watykańskiej bazylice św. Piotra została odprawiona Msza św. w rytmie nadzwyczajnym – po raz pierwszy od posoborowej reformy liturgicznej. Mszę sprawował prefekt Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej abp Raymond Burke. Uczestniczyło w niej ok. 400 osób świeckich oraz 70 księży, w tym prał. Guido Pozzo, sekretarz Papieskiej Komisji „Ecclesia Dei”, prowadzącej dialog z założonym przez abp. Marcela Lefebvre’a Bractwem Kapłańskim św. Piusa X.

5. Nominacja w Kongregacji ds. Biskupów

W dniu 17 października 2009 r. Ojciec Święty Benedykt XVI mianował kard. Antonio Cañizares Llovera, prefekta Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów członkiem Kongregacji ds. Biskupów.

6. Jubileuszowe sympozjum liturgiczne w Łądzie n. Wartą

W dniu 16 października 2009 r. w Łądzie n. Wartą odbyło się XXV Sympozjum liturgiczne pod Hasem „Kapłan – tożsamość, zadanie, duchowość”.

Otwarcia Sympozjum dokonał ks. dr Zenon Klawikowski, Rektor WSDTS w Łądzie, po czym słowo wstępne wygłosił ks. lic. Zbigniew Adamiak SDB (WSDTS Łąd). Po czym nastąpiło wręczenie nagrody im. Ks. Prof. Adama Duraka. Dokonał tego ks. prof. dr hab. Henryk Stawniak SDB (UKSW). Następnie uczestnicy wysłuchali trzech referatów: *Spółeczny element duszpasterstwa* (ks. prof. dr hab. Henryk Skorowski – UKSW), *Kapłan w służbie kultury* (ks. dr Janusz Nowiński – UKSW) i *Kapłan pan czy służa?* (ks. dr Jan Rusiecki – UKSW). Po referatach była dyskusja.

O godz. 12.00 uczestnicy brali udział w Eucharystii sprawowanej pod przewodnictwem bpa Bogdana Wojtusia z Gniezna.

Po obiedzie miały miejsce dwa referaty: *Moralny wymiar relacji kapłana do Boga, człowieka i świata* (ks. dr Krzysztof Butowski – WSDTS Łąd) i *W blasku Chrystusa i cieniu szatana. Jasne słowa egzorcysty na temat ciemnej rzeczywistości przeciwnika* (ks. Maciej Chmielewski z diecezji bydgoskiej). Także po tych referatach odbyła się dyskusja, po czym podsumowanie obrad dokonał ks. dr Jan Rusiecki (UKSW).

7. Sympozjum na temat doświadczenia symboli w liturgii na Jasnej Górze

W dniach 15 i 16 października 2009 r. na Jasnej Górze odbyło się Sympozjum dla Osób Konsekrowanych na temat symboliki liturgicznej. Po powitaniu w kaplicy św. Józefa przy halach uczestników, których było ponad 160, odmówiono modlitwę przedpołudniową Liturgii Godzin i wprowadzenia dokonał bp Stefan Cichy.

Pierwszy referat „Liturgia światem znaków i symboli – uzasadnienie teologiczne stosowania symboli w liturgii” przedstawił ks. dr Krzysztof Frąszczak z Poznania, a po nim drugi referat „Sacrum ołtarza, miejsca czytania słowa Bożego i miejsca przewodniczenia” wygłosił ks. prof. Bogusław Nadolski TChr z Poznania. Po tych referatach była krótka dyskusja i modlitwa Anioł Pański.

Po przerwie (12.30-15.00) referat „Symbolika postaw w liturgii” wygłosił ks. dr

Mateusz Matuszewski z Warszawy, a po nim z referatem „Symbolika szat liturgicznych” wystąpiła s. dr Iwona Kopacz, uczennica Boskiego Mistrza z Warszawy.

Po 15 minutowej przerwie była dyskusja, a o godz. 17.30 Modlitwą wieczorną Kościoła – Nieszporami zakończono pierwszy dzień obrad.

W piątek, dnia 16 października o godz. 8.00 uczestnicy brali udział we Mszy świętej przed Jasnogórską Ikoną, której przewodniczył i homilię wygłosił bp dr Stefan Cichy, biskup legnicki. Po Mszy św. wykład „Znaki i symbole w liturgii sakramentów świętych” wygłosił ks. dr Mariusz Majewski z Legnicy. Po wykładzie była dyskusja i odpowiedzi na różne pytania uczestników sympozjum dotyczące dziedziny liturgii. W południe zakończono obrady podsumowaniem i modlitwą Anioł Pański.

8. Uroczystości kanonizacyjne św. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego w Rzymie

W niedzielę, dnia 11 października 2009 r. w bazylice św. Piotra na Watykanie papież Benedykt XVI dokonał kanonizacji pięciu nowych świętych, wśród nich na pierwszym miejscu jest arcybiskup warszawski Zygmunt Szczęsny Feliński (1822 – 1895), założyciel Zgromadzenia Franciszkanek Rodzin Maryi. O tym nowym świętym Papież mówił po polsku w homilii i przy modlitwie Anioł Pański (tekst znajduje się w dziale Nauczanie Ojca Świętego).

Uroczystości zostały poprzedzone w sobotę 10 października Mszą św. z homilią kard. Józefa Glempa, Prymasa Polski, w kościele Ducha Świętego w Rzymie. Naza jutrz po kanonizacji sprawowana była przy ołtarzu katedry św. Piotra w bazylice watykańskiej Msza św. dziękczynna pod przewodnictwem i z homilią kard. Stanisława Dziwisza, Metropolity Krakowskiego. W uroczystościach brało udział kilkunastu biskupów polskich, kilkudziesięciu księży, ponad czterysta siostr Franciszkanek Rodziny Maryi i ponad tysiąc wiernych z różnych diecezji.

9. Okólnik liturgiczny wydany przez Metropolitę Colombo

Metropolita Colombo, abp Malcolm Ranjith, były sekretarz Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, wydał w dniu 7 października 2009 r. wytyczne dotyczące życia liturgicznego w jego archidiecezji. Noszą one tytuł „Circular concerning various religious movements and services“ i zostały umieszczone na stronie http://www.archdioceseofcolombo.com/LiturgyCircular_07.10.2009.php.

W dokumencie tym arcybiskup zakazuje m. in. improwizacji liturgicznych; modyfikacji obrzędów Mszy świętej; gestów tzw. „chwały i uwielbienia” w czasie sprawowania Eucharystii; swobodnego doboru czytań do liturgii; głoszenia kazań przez osoby świeckie; przenoszenia Eucharystii w monstrancji od domu do domu; dotykania monstrancją głów wiernych; udzielania sobie Komunii samemu (przez wiernych).

Metropolita zachęca do przyjmowania Komunii świętej do ust i na klęcząco, a różne grupy działające przy parafiach, aby uczestniczyły w liturgii parafialnej i nie tworzyły swoich własnych obrzędów.

10. Czwarta Ogólnopolska Pielgrzymka Nadzwyczajnych Szafarzy Komunii św. na Jasną Górę

W sobotę, dnia 26 września 2009 r. odbyła się na Jasnej Górze Czwarta Ogólnopolska Pielgrzymka Nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. Brało w niej udział około 1500 uczestników z 32 diecezji. Obecnych było kilkunastu księży. Po powitaniu uczestników w sali o. Kordeckiego przez bpa Stefana Cichego, zawiązaniu wspólnoty i przedstawieniu, z których diecezji przybyli uczestnicy, ks. dr Zbigniew Sobolewski, Sekretarz Caritas Polska, wygłosił konferencję: *Duchowość eucharystyczna w życiu nadzwyczajnego szafarza Komunii św.* Równocześnie w Sali Chórów Jasnogórskich odbyło się spotkanie księży odpowiedzialnych za formację nadzwyczajnych szafarzy w poszczególnych diecezjach z bpem Stefanem Cichym. Po konferencji miało miejsce w sali o. Kordeckiego wystawienie Najświętszego Sakramentu, adoracja i okazja do spowiedzi św.

O godz. 12.10 rozpoczęła się procesja eucharystyczna na wałach, którą prowadził bp Stefan Cichy i na koniec udzielił obecnym błogosławieństwa sakramentalnego. Pielgrzymkę zakończyła Msza św. w kaplicy Cudownego Obrazu o godz. 14.00. Przewodniczył jej i homilię wygłosił bp Stefan Cichy.

11. Komunikat Papieskiego Komitetu ds. Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych

Na zakończenie 49. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego w Quebecu papież Benedykt XVI zapowiedział, że kolejny 50. już Kongres odbędzie się w Dublinie. W dniu 22 września 2009 r. Papieski Komitet ds. Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych poinformował, że papież Benedykt XVI zaaprobował temat i datę najbliższego Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego.

Tematem Kongresu będzie „*The Eucharist: Communion with Christ and with one another – Eucharystia: wspólnota z Chrystusem i z innymi*” i odbędzie się on w Dublinie (Irlandia) w dniach 10-17 czerwca 2012 r. Kongres ten odbędzie się w 50. rocznicę rozpoczęcia Soboru Watykańskiego II. Arcybiskup Dublina Diarmuid Martin zaznaczył, że sobór ten „był czasem odnowy i pogłębienia nauczania Kościoła i jego rozumienia jako Ciała Chrystusa i ludu Bożego”. Temat Kongresu czerpie inspirację z art. 7 Soborowej Konstytucji *Lumen gentium*: „Przy łamaniu chleba eucharystycznego, uczestnicząc w sposób rzeczywisty w Ciele Pańskim, wnosimy się do komunii z Nim i nawzajem ze sobą. «Ponieważ jeden jest chleb, przeto my, liczni, tworzymy jedno ciało. Wszyscy bowiem bierzemy z tego samego chleba» (1 Kor 10,17). Tak wszyscy stajemy się członkami Jego Ciała (por. 1 Kor 12,27), «a każdy z osobna jesteśmy nawzajem dla siebie członkami» (Rz 12,5)”.

W stolicy Irlandii został już powołany Komitet lokalny, którego zadaniem jest opracowanie teologicznego tekstu podstawowego i przygotowanie wydarzenia 2012 r. Przewodniczącym jest abp Dublina Diarmuid Martin; sekretarzem ks. Kevin Doran, konsultor Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego i sekretarz generalny Europejskiego Dzieła Powołań.

Przygotowana została strona internetowa Komitetu lokalnego www.iec2012.ie.

12. Konferencja naukowa „Język w liturgii”

W dniach 17-19 września 2009 r. w ośrodku Vincentinum w Krzeszowicach k. Krakowa odbyła się konferencja naukowa pt. "Język w liturgii" zorganizowana przez Komisję Języka Religijnego Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN, Wydział Polonistyki UJ, Instytut Liturgiczny UPJPII i Katedrę Teologii Liturgii Wydziału Teologicznego UKSW.

W pierwszym dniu obrad były następujące tematy wystąpień:

Anna Pleskaczewska (UKSW), *Pojęcie i natura liturgii*; Kazimierz Matwiejuk (UKSW), *Wprowadzanie języka polskiego do liturgii*; Jacek Nowak (UKSW), *Zasady tłumaczenia tekstów liturgicznych*; Beata Drabik (UJ), *Czy język w liturgii to język zrozumiały i komunikatywny? Próba językoznawczej diagnozy*; Renata Przybylska (UJ), *Kształt językowy nowej edycji „Mszału rzymskiego” na przykładzie wybranych tekstów*; Jadwiga Kowalikowa (UJ), *Między normą a skutecznością komunikacyjną. Propozycje modyfikacji tekstów liturgicznych na wybranych przykładach*; Renata Grzegorzczkowska (UW), *Jeszcze o punktach trudnych w interpretacji „Modlitwy Pańskiej”* i Artur Czesak (UJ), *Niejasność i tajemnica – refleksje nad fragmentami nowego „Mszału rzymskiego”*.

Po referatach i komunikatach miała miejsce dyskusja z udziałem tłumaczy tekstów nowej edycji „Mszału rzymskiego”. Brali w niej udział m. in. bp Stefan Cichy i ks. prof. Bogusław Nadolski TChr.

W drugim dniu do programu należały następujące wystąpienia:

Przemysław Nowakowski (UPJPII), *Problem reformy języka liturgii bizantyjsko-słowiańskiej na Lokalnym Soborze Prawosławnej Cerkwi Rosyjskiej w Moskwie (1917-1918 r.)*; Walerian Bugel (Uniwersytet Ołomuniecki), *Sposób tłumaczenia terminów kluczowych dla teologii i duchowości bizantyjskiej w porównaniu z ich wersjami czeskimi i słowackimi*; Karina Jarzyńska (UJ), *Projekt polskiego języka liturgicznego zawarty w pracach ks. Józefa Sadzika i Czesława Miłozza*; Agnieszka Sieradzka-Mruk (UJ), *O niektórych właściwościach językowych modlitw liturgicznych*; Izabela Winiarska-Górska (UW), *Od „Agendy gdańskiej” (1637) do „Śpiewnika ewangelickiego” (2002) – polszczyzna dawnych i współczesnych ksiąg liturgicznych polskich ewangelików*; Jadwiga Zieniukowa (IS PAN), *Język kaszubski, obok polskiego, w liturgii katolickiej – nowe zjawisko w Kościele w Polsce* i Jan Rusiecki (UKSW), *Związki frazeologiczne w księgach liturgicznych*.

Po wspomnianych referatach obrady odbywały się w dwóch sekcjach. W sekcji A poruszane były następujące zagadnienia: Andrzej Draguła (USZ), *Przypomnienie, wspomnienie, pamiętka. O języku anamnezy liturgicznej*; Sławomir Płusa (IT, Radom), *Symboliczny wymiar podstawowych doświadczeń ludzkich w języku oracji mszalnych i niektórych modlitw eucharystycznych*; Aleksander Gomola (UJ), *Nabożeństwa tylko dla kobiet? Propozycje liturgiczne Women-Church*; Andrzej Kominiek (UH-P, Kielce), *Choroba i śmierć w liturgicznych obrzędach sakramentu namaszczenia chorych*; Jan Kamieniecki (UWr), *Język tekstów wprowadzających do obrzędów sakramentów i pogrzebu w liturgii katolickiej*. W sekcji B zajmowano się następującymi tematami: Iwona Pałucka-Czerniak (UZ), *Językowy i gatunkowy kształt modlitwy powszechnej w Kościele augsbursko-ewangelickim na materiale wybranych ksiąg*

liturgicznych; Katarzyna Czarnecka (UAM), *Uwagi o kształcie językowym komentarza liturgicznego*; Łukasz Leonkiewicz (ChAT), *Rola tekstów liturgicznych w nabożeństwach cyklu dobowego w Kościele prawosławnym i rzymskokatolickim*; Izabela Rutkowska (UZ), *Liturgia i mistyka jako pojęcia należące do tego samego kręgu semantyczno-leksykalnego*; Anna Różyło (WSH-P), *Znaczenie wiary w tekstach liturgicznych a profile wiary w „Katechizmie Kościoła Katolickiego”*.

W ostatnim dniu sympozjum omawiano takie treści: Danuta Krzyżyk, Helena Synowiec (UŚ), *Jak się mówi o Bogu i do Boga w modlitwach eucharystycznych w mszach z udziałem dzieci?*; Zbigniew Pasek (AGH), *Chrześcijańskie sakramenty w ujęciu teorii aktów mowy, czyli Bóg jako per lokucja*; Marek Lis (UO), *Czy dziewięć to trzy? O przekładzie liczebników w lekcjonarzach*; Henryk Sławiński (UPJPII), *Sytuacje komunikacyjne w liturgii i ich językowy wyraz*; Sebastian Kiraga (Humboldt-universität, Berlin), *O sytuacji komunikacyjnej w nabożeństwach na przykładzie Mszy Świętej według „Mszału rzymskiego” z 1962 i 1970 r.*; Joanna Pietrzak-Thébault (UKSW), *Język liturgiczny a język standardowy – analiza porównawcza polskiej i francuskiej praktyki liturgicznej*.

13. Liturgiczne nowości wydawnicze

a. Księgi liturgiczne

Mszał rzymski dla diecezji polskich, wydanie drugie, poszerzone, Wydawnictwo Palottinum, Poznań 2009, ISBN 978-83-7014-604-7.

Breviarium Romanum. Edytio typica 1961. Edizione Anastatica e Introduzione a cura di Manlio Sodi – Alessandro Toniolo, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2009, ISBN 978-88-209-8160-0.

b. Inne publikacje

Lorenzo Leuzzi, *Eucarestia e carità intellettuale. Prospettive teologico-pastorali dell'Enciclica Caritas in Veritate*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2009, ISBN 978-88-209-8311-6.

Pietro Sorci - Gaetano Zito, *Il Messale Gallicano di Messina. Missale Secundum Consuetudinem Gallicorum et Messanensis Ecclesie della Biblioteca Agatina del Seminario di Catania*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2009, ISBN 978-88-209-8203-4.

Felix Maria Arocena - Adolfo Ivorra - Alessandro Toniolo *Concordantia Missalis Hispano-Mozarabici*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2009, ISBN 978-88-209-8294-2.

Ks. Bogusław Nadolski, *Niedziela – historia, znaczenie, symbolika*, Wydawnictwo Petrus, Kraków 2009, ISBN 978-83-61533-18-4.

Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum, *Compendium Eucharisticum*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2009, ISBN 978-88-209-8291-1.

Mauro Gagliardi, *Liturgia fonte di Vita*, Edizioni Fede & Cultura, Verona 2009, ISBN 978-88-6409-010-8.

Claudio Crescimanno, *La Riforma della Riforma liturgica. Ipotesi per un „nuovo” rito della messa sulle tracce del pensiero di Joseph Ratzinger*, Edizioni Fede & Cultura, Verona 2009, ISBN 978-88-6409-034-4.

Michael Kunzler, *Dienst am Leib Christi. Eine kleine Schule für den Kommunionhelferdienst*, Bonifatius Verlag, Paderborn 2009, ISBN 978-3-89710-455-6.

Michael Kunzler, *Dienst am Wort Gottes. Eine Einführung in den Lektorendienst*, Bonifatius Verlag, Paderborn 2009, ISBN 978-3-89710-432-7.

Ks. Władysław Nowak, ks. Michał Tunkiewicz, *Małżeństwo w świetle dialogu kultur*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2009, ISBN 978-83-7299-621-3.

Militello Giuseppe, *Chi legge le letture? Introduzione al ministero del lettore*, Editore Effatà, Roma 2009, ISBN 978-88-74024-40-7.

Robert Taft, *Liturgia. Modello di preghiera, icona di vita*, Edizioni Lipa, Roma 2009, ISBN 978-88-89667-28-6.

Manlio Sodi (a cura), *Astronomia e culto. Risposta a domande di attualità*, Edizioni Messaggero, Padova 2009, ISBN 978-88-250-2145-5.

Gionata Brusa - Ferdinando Dell'Oro, *Usus Psallendi Ecclesiae Vercellensis (Vercelli, Biblioteca Capitolare, cod. LIII)*, CLV Roma 2009.

Aa.Vv., *Liturgia ed ecumenismo* (Atti della XXXVI Settimana di Studio dell'APL 2008), CLV Roma 2009.

Ks. Jan Szych, *Święci nas oczekują. Historia i teologiczna treść uroczystości Wszystkich Świętych*, WAM Kraków 2009, ISBN 978-83-7505-288-6.

Kard. Paul J. Cordes, *Dlaczego kapłan? Poszukiwanie odpowiedzi z Benedyktem XVI*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2009, ISBN 978-83-7660-067-3.

Roberto Tagliaferri, *Liturgia e immagine*, Editore EMP, Padova 2009, ISBN 978-88-2502-266-7.